

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s): Ladislav György
Článok / Article: Potláčanie inakosti a rasová propaganda (analýza diverzity v kontexte talianskeho časopisu *Obrana rasy*)
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

GYÖRGY, L. 2013. Potláčanie inakosti a rasová propaganda (analýza diverzity v kontexte talianskeho časopisu *Obrana rasy*). In *Politické vedy*. [online]. Roč. 16, č. 3, 2013. ISSN 1335 – 2741, s. 150 - 154. Dostupné na internete:

<http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/userfiles/file/3_2013/GYORGY.pdf>.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

POTLÁČANIE INAKOSTI A RASOVÁ PROPAGANDA (ANALÝZA DIVERZITY V KONTEXTE TALIANSKÉHO ČASOPISU OBRANA RASY)

SUPPRESSION OF OTHERNESS AND RACIAL PROPAGANDA (ANALYSIS OF DIVERSITY IN THE CONTEXT OF THE ITALIAN MAGAZINE DEFENSE OF THE RACE)

Ladislav György*

PRANDO, P. – ŠUŠA, I.: *Persecuzione del diverso e propaganda razziale. Il caso italiano nella „Difesa della razza“.* Brno: Tribun EU, 2013. 268 s. ISBN 978-80-263-0357-2.

„Obdobie fašizmu bolo vo viacerých európskych krajinách (vrátane Talianska a Slovenska) charakterizované vysokým stupňom ideologizácie spoločnosti, jej rozdelením na základe rasistického a nacionálneho kľúča a potláčaním akejkoľvek inej identity, ako oficiálnej, t. j. správnej. Na základe takto stanoveného modelu sa postupne, no systematicky, začala v bunkách totalitného režimu objavovať (a neskôr aj aplikovať) idea čistej rasy. Tento model negoval akúkoľvek diverzitu, naopak, príslušnosť k inej skupine, národu či náboženstvu postavil do kontrapozície s oficiálnou líniou režimu. Fašistická moc si za nepriateľa vybrala Židov, Rómov, černocho, tzv. miešancov a iné neárijské rasy, gejev, zdravotne a mentálne postihnutých, Svedkov Jehovových a ďalšie skupiny, ktoré sa priali politickým predstavám režimu o mravnej a zdravej spoločnosti.“ Takto uvažuje vo svojej najnovšej publikácii autorský tandem Dr. **Patrizia Prando**, PhD. a PhDr. **Ivan Šuša**, PhD.

Vedecká monografia je jedným z výstupov projektu Univerzitnej

* PhDr. Ladislav György, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Oddelení prekladateľstva a tlmočníctva Katedry slovenského jazyka a literatúry Fakulty humanitných vied, Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovenská republika, e-mail: ladislav.gyorgy@umb.sk.

grantovej agentúry UMB (*Slovensko-talianske vzťahy v kontexte areálovej filológie*), ktorého riešiteľa sa v medziach areálových vzťahov (nielen v geografickom zmysle slova) zameriavajú na prepojenie a prienikovú analýzu politologického (**Prando**) a filologického (**Šuša**) areálu. Okrem spomínaného odráža dielo aj výsledky vedeckého bádania na janovskej a brnianskej univerzite. Monografia vychádza v taliančine a v prvom rade si kladie za cieľ osloviť talianskych čitateľov – historikov, politológov, filológov; resp. talianistov v okolitých krajinách.

Publikácia „*prináša čitateľovi pohľad politologičky a filológa na temnú stránku dejín dvadsiateho storočia – konkrétne na taliansky fašizmus so špeciálnym zameraním na tlačové médiá (časopisy a noviny), ktoré plnili funkciu propagandy vtedajšieho režimu. Šírili politiku, ktorá potláčala diverzitu a vzbudzovala nenávisť a xenofóbiu.*”

Monografia je členená do piatich kapitol, z ktorých sa v každej rozpracováva určitá časť vzájomne sa prelínajúcich a spolu súvisiacich zložiek, utvárajúc (resp. dotvárajúc) tak obraz komplexnosti vedeckého diela.

V úvode sa publikácia sústreďuje na vznik idey rasizmu a antisemitizmu (z pohľadu teórie politiky) ako nedemokratických antitéz voči myšlienke plurality a inakosti. Prvá kapitola ponúka čitateľovi tiež teoretické východiská, objektívne historické, spoločensko-politické a kultúrne fakty o Taliansku v rokoch 1938 – 1943. Približuje mýtus o nadradenosti árijskej rasy v kontexte sebauvedomovania si talianskej identity, sústreďuje sa na vznik idey antisemitizmu. Opisuje vtedajšiu legislatívu založenú na rasovom princípe a zároveň tiež myšlienky **Benitta Mussoliniho** o rase a rasovej politike. Vychádzajúc z faktov objektívnej skutočnosti, autori konštatujú, že boj proti diverzite sa uskutočňoval v štyroch reláciách: 1. cieleňá propaganda, zdôvodnenie konania; 2. perzekúcia a normatívna diskriminácia; 3. deportácia a internovanie v koncentračných táborech; 4. fyzická eliminácia.

Jadro publikácie je pretavené do kapitol 2 – 5. Základom je analýza časopisu *Obrana rasy* (v tal. *La Difesa della razza*), ktorý vychádzal v rokoch 1938 – 1943 (editor: **Telesio Interlandi**; vydavateľ: Ministerstvo ľudovej kultúry) a mal formovať vedomie talianskych občanov a vychovávať ich v duchu návratu k veľkej antickej (rímskej) hegémónii. V časopise sa prelínala doktrína biologického rasizmu a hodnota tzv. čistej krvi; využívajúc na svoje ciele účelové persuzívne metódy a pseudovedecké zdroje. Rozbor menovaného časopisu a poukázanie na jeho hlavnú propagandistickú líniu nadobúda svoju dôležitosť nielen ako pohľad do minulosti, ale tiež ako odkaz dnešným časom.

Posledné tri kapitoly detailne sprievádzajú (deskriptívno-reflektujúcou metódou) tri rubriky časopisu *Obrana rasy*.

Tretia kapitola analyzuje prvú časť s názvom *Veda* – články a štúdie venujúce sa oblasti antropológie, genetiky a medicíny – ich obsah, ale i formu, napr. používaný odborný jazyk. Nosnou témou sa stala binarita árijská/neárijská rasa a ako dôkaz vlastných tvrdení slúžila vizuálna stránka (fotografie, obrázky, komiksy a pod.), často s cieľom zosmiešniť a degradovať vybrané rasy. Osobitnú kategóriu tvorili opisy židovskej menšiny. Ako reflektujú autori monografie: „*Najmä v časti Veda sa redaktori časopisu pokúsili naviazať fašistickú ideológiu na viaceré vedné disciplíny, ako sú napr. eugeneutika, biológia, medicína, literárna veda (literárna história), politológia či filozofia. Zobrazovali biologické, antropologické či etnické metódy pri charakteristike a štúdiu rás (rasizmus v myslení Juliusa Evolu a Ludwiga Ferdinanda Claussa), pokúšali sa o ich diferenciaciu a zaradenie v asymetrickom vzťahu nadradenosť/podradenosť jednotlivých rás. Pripomínali vzťah národ – rasa, právo – rasa. Týmito názormi legitimovali vlastnú politickú agendu, ideológiu, skrývajú sa za myšlienky iných, najmä nežijúcich autorov, ktorí už nemohli potvrdiť či vyvrátiť svoje pôvodné (a nie účelovo pretransformované) idey*“.

Štvrtá kapitola (druhá časť časopisu – *Dokumentácia*) prináša analýzu myšlienok významných osobností (najmä z dávnej histórie či literatúry), ktorých, ako autori monografie vysvetľujú, význam a zmysel redakcia účelovo manipulovala. Tento celok sa nesie v duchu intelektuálnych a kultúrnych rozmerov, odkazujúc na literárne a filozofické myšlienky už spomínaných dávnych čias. Popri úvahách o rasizme, resp. o rasách, národoch, príčinách ich úpadku a dôsledkoch sa dostávajú do centra pozornosti aj pojmy bolševizmus a judaizmus.

Posledná kapitola (tretia časť – *Polemika*) skúma obraz negatívneho hodnotenia politiky iných krajín, ktoré vystupovali kriticky voči Taliansku. V kontexte manipulácie a persúázie usúvzťažnili autori monografie uvedené rubriky časopisu na osi objektivita/ neobjektivita, vedeckosť/ nevedeckosť. Dodávam, že autori sa otázkam propagandy a foriem persúázivnosti venovali aj v niektorých ďalších publikáciách, napríklad v učebných textoch *Taliansko. Vybrané kapitoly z politiky, stranického systému a politickej komunikácie*, ktorá vyšla v roku 2012 na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela či v štúdiách *Analytické sondy do textu (I. a II.)*, uverejnených na Filologickej fakulte banskobystrickej univerzity v rokoch 2005 a 2006 – uvedená publikácia a štúdie konštituuju samotné pojmy a aplikujú ich

na súčasnú taliansku politickú scénu. Nóvum a originalita publikácie *Persecuzione del diverso* je však v tom, že autori uvažujú o propagande, prepojení fašistickej ideológie a vtedajšej konkrétnej politickej agendy a manipulácii s výrazným časovým odstupom (viac ako polstoročie) a s jasnou a presnou komunikačnou stratégiou. Navyše, prinášajú konkrétne citáty (ktoré sú neodškriepiteľným dôkazovým materiálom) z článkov a úvah jednotlivých redaktorov časopisu – tí boli väčšinou z vedeckého prostredia – a do jednotlivých rubriek prispievali podľa ich vedeckej, resp. odbornej profilácie

Autorský tandem do práce zakomponoval okrem svojich analýz a názorov aj názory relevantných talianskych, ale i „netalianskych“ osobností. Pozitívne vnímam aj bohatý poznámkový aparát, v ktorom **Patrizia Prando** a **Ivan Šuša** sprievádzajú niektoré menej známe aspekty (témy, termíny a pod.). Chcel by som tiež zdôrazniť precíznosť autorov, ako aj prácu so zahraničnou odbornou literatúrou, a predovšetkým štúdium materiálov vo viacerých talianskych knižniciach a archívoch, prioritne v janovskej knižnici.

Za prínos možno považovať aj nepriame načrtnutie problematiky etického hodnotenia diverzity – inakosti – cudzosti, ako úplne bežného, normálneho, každodenného pojmu pre každého z nás (*...každé hľadanie identity obsahuje v sebe pátranie po odlišnom, inom, opačnom. Ako zdefinovať vlastné špecifikum, ak nie pomocou rozdielneho? Podmienkou rozdelenia priestoru na vlastný a cudzí, je inakosť“* Najdová, 1999/).

Vedecká monografia má jednoznačne internacionálny charakter – nielen kvôli autorskej dvojici (slovenská a talianska), ale aj z hľadiska tematického a jazykového (je napísaná v taliančine s rozsiahlym slovenským zhrnutím a vydaná v Českej republike). Téma je navyše nadčasová a nedá sa ohraničiť len talianskym či slovenským kontextom – otázky antisemitizmu a potláčania diverzity sú aktuálne i dnes všade vo svete. Pozitívne tiež hodnotím, že **Prando** a **Šuša** neskízlí do subjektívnych či vágnych konštatovaní, naopak, svoje tvrdenia opierajú o vedecké zdroje. Neboja sa ísť do polemiky, no stále si zachovávajú punc objektivity. Autori vystupujú voči politike vtedajšieho fašistického režimu kriticky – niektoré z názorov, resp. textov, ktoré prezentujú, sa v našom politologickom a historickom kontexte objavujú po prvýkrát.

Autori sa rozhodli publikáciu „oživiť“ i fotografickou prílohou – ide o obrázky, titulky z časopisu *Obrana rasy* a rôzne karikatúry ľudí patriacich k inej rase (najmä tie pôsobia doslova desivo – aj tu si čitateľ uvedomí konkrétnu manipuláciu zo strany fašistického režimu), ktoré vhodne dopĺňajú

textovú časť.

Dodávam, že autorská dvojica sa téme venuje kontinuálne, ich najnovšia publikácia je vyvrcholením doterajšej vedeckej spolupráce. **Ivan Šuša** vydal v Českej republike v roku 2009 monografiu *Holokaust v talianskej a slovenskej memoárovej literatúre*, v ktorej sa zameril na spomienky židov, ktorí prežili koncentračné tábory – práca má svoj literárnovedný, historický, ako i spoločensko-politický význam, hodnotí v nich autorov, ktorí boli do roku 1989 z ideologických či politických dôvodov na Slovensku neznámi. V tejto knihe vidím aj zárodok ďalšej vedeckej aktivity autora v uvedenej oblasti. Spolu s **Patriziou Prando** napísali viacero publikácií a štúdií (na Slovensku, v Českej republike, Poľsku, Taliansku), v ktorých traktovali slovensko-talianske vzťahy.

Publikácia *Persecuzione del diverso* (Útok na diverzitu) je vhodným a originálnym príspevkom do databázy vedeckých monografií, predpokladajúc, že „*L'analisi della Difesa della razza costituisce per le generazioni della nostra epoca un'importante fonte di riflessione sul presente*“, resp. opierajúc sa o konštatácie v závere, že predkladaná publikácia – konkrétne analýzy jednotlivých článkov časopisu *Difesa della razza* (*Obrana rasy*) – pomôže odhaliť nielen myslenie a pohnútky fašistického režimu a angažovaných redaktorov v uvedenej téme, ale hlavne poslúži ako memento pre súčasnú generáciu – aby bol pojem diverzita v myslení a konaní úplne normálnym a bežným pojmom pre každého človeka.